

themadossier

Toekomstbestendig
landelijk gebied

stimuleringsfonds
creatieve industrie

vereniging
delta —
metropool

Inleiding

In Nederland is ontwerpend onderzoek een breed geaccepteerde en veel ingezette methode om oplossingsrichtingen voor ruimtelijke en maatschappelijke opgaven te verkennen. Bij ontwerpend onderzoek wordt een opgave vanuit het perspectief van een ontwerper aangevlogen. De nadruk ligt daarbij op het inzichtelijk maken en verbinden van belangen, het ontwikkelen en verbeelden van mogelijke oplossingsrichtingen en het opstellen van breed gedragen toekomstvisies. Het stelt betrokken partijen in staat buiten de eigen kaders te denken en zo tot een meer integrale aanpak te komen.

Het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie zet zich al sinds 2003 in voor het versterken van de positie van ontwerpend onderzoek. Via subsidieregelingen en thematische programma's op het gebied van ruimtelijk ontwerp heeft het fonds door het hele land vele projecten ondersteund die hebben bijgedragen aan het verkennen en versterken van ruimtelijk beleid. In voorbereiding op de nieuwe Voucherregeling Ruimtelijk Ontwerp, die het fonds in 2021 in opdracht van het Ministerie van OCW uitvoert, is in samenwerking met Vereniging Deltametropool een overzicht opgesteld van relevant ontwerpend onderzoek dat in de afgelopen jaren zowel binnen als buiten de context van het fonds is uitgevoerd.

De Nationale Omgevingsvisie (NOVI) en de vier grote transitieopgaven die daarin zijn omschreven vormde het startpunt voor deze inventarisatie. De beleidskeuzes die ten aanzien daarvan in de NOVI worden gemaakt, roepen vragen op met betrekking tot de ruimtelijke uitwerking op lokaal en regionaal schaalniveau. Kunnen we op dat niveau een natuurlijk evenwicht herstellen dat duurzame productie en natuurwaarden met elkaar verenigen? Kan de landbouw ook bijdragen aan grondstoffen voor bijvoorbeeld de productie van circulair bouw materiaal voor de grote woningbouwopgave die op stapel staat? En kunnen we tot een duurzamere relatie komen tussen stad en land? Ontwerpend onderzoek helpt om verschillende oplossingsrichtingen in beeld te brengen, nieuwe toekomstperspectieven te schetsen en de ruimtelijke consequenties van beleidskeuzes inzichtelijk te maken.

Voor een groot aantal onderwerpen die in de NOVI zijn geagendeerd, geldt dat hier in het verleden ook al ontwerpend onderzoek naar is gedaan. Dit eerdere werk vormt een waardevolle basis om op voort te bouwen. Enerzijds als hulpmiddel voor overheden bij het opstellen van een ontwerpagenda en het formuleren van uitgangspunten voor toekomstig beleid, anderzijds als inspiratiebron en kennisbasis voor ontwerp bureaus die in toekomstige ontwerpend onderzoekstrajecten aan de slag gaan.

De voorliggende bundel betreft het themadossier 'Toekomstbestendig landelijk gebied', waarin onder andere aandacht wordt besteed aan onderwerpen zoals het herstellen van de bodem in relatie met de natuur, kringlooplandbouw en nieuwe vormen van productielandschappen, bossenstrategieën en het opheffen van de tegenstelling tussen stad en land. Dit is de laatste van vier themadossiers die inhoudelijk aansluiten bij de vier grote transitieopgaven uit de NOVI. In deze dossiers is een aantal in het oog springende ontwerpstudies gebundeld en wordt per project een korte inhoudelijke beschrijving gegeven. Bij elke studie wordt voor meer informatie naar de website van het betreffende project doorverwezen. Hieronder treft u een overzicht van alle themadossiers, die in de afgelopen periode online zijn geplaatst. Deze themadossiers corresponderen met de titels van de open oproepen waarbinnen lagere overheden en (semi)publieke organisaties innovatievouchers kunnen aanvragen:

- Vitale steden en dorpen
- Duurzame economie en ruimte
- Ruimte voor klimaat en energie
- Toekomstbestendig landelijk gebied

Wij hebben ons best gedaan om een zo breed mogelijk beeld te geven van het rijke palet aan ontwerpstudies die in de afgelopen jaren op de vier NOVI opgaven zijn uitgevoerd. In de bundel staan daarom ook projecten die niet door het fonds of de vereniging zijn ondersteund. Tegelijkertijd is het geen volledig overzicht van alle ontwerpstudies van de afgelopen jaren, er zullen ons waardevolle ontwerpstudies aan het oog ontsprongen zijn. We staan uiteraard open voor aanvullingen!

Lees meer over de Voucherregeling Ruimtelijk Ontwerp op www.stimuleringsfonds.nl

Projectenoverzicht

Op de volgende pagina's worden een aantal ontwerpstudies binnen het thema "Toekomstbestendig landelijk gebied" gepresenteerd. Er wordt een korte beschrijving van het project gegeven en bij elke studie wordt voor meer informatie verwezen naar de website van het project.

Veenweiden Fryslân

— Naar een nieuwe aanpak voor het veen in het Lage Midden van Fryslân

Onderdeel van: Places of Hope (Veenatelier)

Organisatie: Urban Futures Studio (UFS) van de Universiteit Utrecht, Non-Fiction, Bright, H+N+S

Projectteam: Bureau Peter de Ruyter landschapsarchitectuur m.m.v. Atelier desHollants, Buro Sant en Co, Wageningen Economic Research, Living Lab Natuurinclusieve Landbouw, PBL, Wetterskip Fryslân, Provincie Fryslân

Locatie: Het Lage Midden van Fryslân

In het licht van klimaatverandering is het op termijn nodig om meer ruimte voor water in het Lage Midden van Fryslân te creëren. Ruimte om water te kunnen bergen in natte tijden, maar ook ruimte om water in droge perioden beschikbaar te hebben en om verzakken van huizen en wegen tegen te gaan. Bovendien is het verhogen van het waterpeil onvermijdelijk om de bijdrage van de Friese veengebieden aan de CO₂-uitstoot te beperken of zelfs te stoppen. In het veenatelier is onderzocht welke veranderingen in het (grond-)watersysteem hiervoor nodig zijn en of en hoe dit rendabele vormen van landgebruik mogelijk maakt. Het team creëert ruimte voor boezemwater en daarmee bergingscapaciteit, zoekt naar beekoverstromingsvlaktes, biedt ruimte voor water in diepgelegen veenpolders en verkent de nieuwe/aangepaste productiemogelijkheden die deze maatregelen bieden. Een belangrijke meerwaarde is dat natuur, biodiversiteit (weidevogels) en belevingswaarde erop vooruit gaan. Er ontstaat een Laag Midden waarin niet alleen de toekomstige boer een goede boterham kan blijven verdienen -bijvoorbeeld met natte teelten-, maar dat ook een veel aantrekkelijker, afwisselender en toegankelijker gebied wordt voor recreanten en inwoners van omliggende stedelijke gebieden.

Lees meer over [Veenweiden Fryslân](#)

#herstellen-van-bodem-in-relatie-met-de-natuur

#kringlooplandbouw-en-nieuwe-vormen-van-productielandschappen

Couleur locale — Adaptieve landbouw in Flevoland

Onderdeel van: Regio van de toekomst

Organisatie: BNSP en NVTL

Projectteam: Feddes/Olthof, LOLA Landscape Architects, B+B, Bureau Sant en Co, Circular Landscapes, Urban Synergy, BFAS, Nienhuis Landschapsarchitectuur, Cor Simon, Marjolein Hillege Landschap & Film

Locatie: Provincie Flevoland

De bodem van Flevoland loopt door verzilting, degeneratie en daling tegen grenzen aan. Daarnaast staat de jonge provincie voor complexe opgaven op het gebied van woningbouw, klimaatadaptatie, energietransitie, biodiversiteit en het circulair maken van de Flevolandse (landbouw)economie. Dit laatste nam het ontwerpteam als startpunt voor hun ontwerpend onderzoek. Kan een circulaire landbouw, waarin grondstof-, energie-, water- en afvalkringlopen zoveel mogelijk gesloten zijn, uitgroeien tot het fundament waarop Flevoland zich klaarstoomt voor de toekomst? De gangbare landbouw, intensieve akkerbouw met hier en daar een gemengd bedrijf, verschiet in het onderzoek stap voor stap van kleur. Waterboeren introduceren nieuwe teelten, stadsagrariërs verbinden de stad met het landelijk gebied, hightechboeren gebruiken technologische innovaties voor hun teelten. Het lege en monotone akkerland verandert gaandeweg in een gedifferentieerd landschap waar mengvormen en functiecombinaties de boventoon voeren.

Bekijk de eindpresentatie van [Couleur Locale](#) of lees over de andere inzendingen in het [Regio van de Toekomst Magazine](#)

[#kringlooplandbouw-en-nieuwe-vormen-van-productielandschappen](#)

Houtbaar landschap — Naar een nieuw twents bos

Onderdeel van: EO Wijers #11 - Verrukkelijk landschap

Organisatie: Stichting EO Wijers

Projectteam: IMOSS Stedenbouw landschap buitenruimte

Locatie: Twente

De visie 'Houtbaar landschap' schept een alternatief voor de monoculturen, droge akkers, gele weides en opgedroogde beken waar het Twentse zandlandschap mee te kampen heeft. Het perspectief biedt een goede balans tussen voedselproductie en leefomgeving, een grote variatie aan ecosysteemdiensten, CO₂- en stikstofvastlegging, levering van voedsel en hout en een aantrekkelijk landschap. Dit kan onder meer door het toepassen van een aantal principes, zoals bijvoorbeeld in het jonge ontginningenlandschap. Hier worden productiebossen aangeplant en ingericht volgens de principes van 'natuurvolgend bosbeheer' en de houtproductie met slimme uitdunning geoptimaliseerd. In het Kampenlandschap wordt juist de bestaande beplantingsstructuur versterkt en houtwallen multifunctioneel ingezet: als insectenhabitat, veekering en lineair voedselbos.

Bekijk [Houtbaar Landschap en de andere resultaten van EO Wijers #11](#)

[#bossenstrategie](#)

Biomassateelt als ontwerpopgave

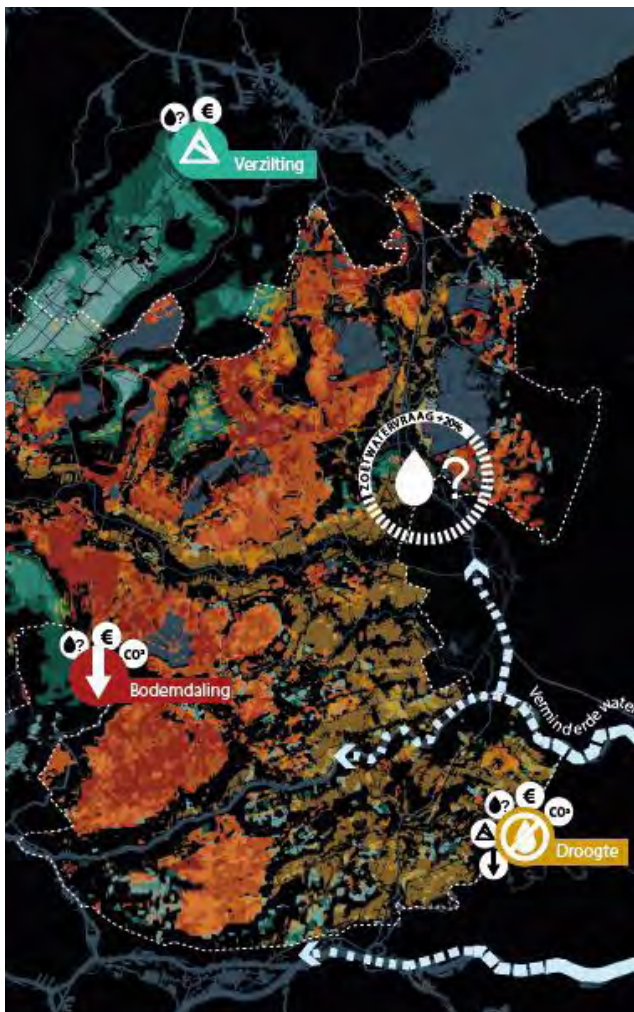
Projectteam: H+N+S, Probos

Locatie: Nederland

Er zijn steeds meer initiatieven om houtige biomassa te telen: dat heeft impact op het landschap. Het is daarom belangrijk om biomassateelt ruimtelijk goed in te passen, zodat landschappen niet verrommelen, andere landschappelijke waarden in stand blijven en er draagvlak ontstaat voor biomassateelt. Binnen het project 'Energieplantages als ontwerpopgave' hebben Probos en H+N+S Landschapsarchitecten gewerkt aan de ontwikkeling van instrumentaria voor de ruimtelijke inpassing van biomassaplantages en het creëren van meerwaarde voor recreatie en natuur. Deze zijn gebundeld in een handreiking voor ontwerpers, terreineigenaren, beheerders en bestuurders. In vier concrete casussen is ontworpen aan biomassaplantages in uiteenlopende settings en functiecombinaties. De publicatie geeft inzicht in de ontwerpen voor recreatiegebied de Eendragtspolder, bedrijventerrein Doejenburg, de Nieuwe Hollandse Waterlinie, Zandwinplas Lingemeren en wegbermen in Lelystad.

Lees meer over [Biomassateelt als Ontwerpopgave](#)

#kringlooplandbouw-en-nieuwe-vormen-van-productielandschappen
#bossenstrategie

Groene Hart – Ontwerpend onderzoek

Organisatie: Stuurgroep Groene Hart

Opdrachtgevers: Provinciaal Adviseurs Ruimtelijke Kwaliteit van de Provincie Zuid-Holland, Utrecht en Noord-Holland

Projectteam: Buro Sant en Co, FABRICations

Locatie: Groene Hart

Het Groene Hart is altijd onderhevig geweest aan veranderingen. Verschillende vormen van landgebruik hebben elkaar om klimatologische en/of economische redenen opgevolgd. Een voorbeeld hiervan is de transformatie van akkerbouw naar veeteelt in de 15e eeuw. Met de gevolgen van bodemdaling en zeespiegelstijging steeds beter in beeld, breekt men zich opnieuw het hoofd over behoud en functie van het landschap. De grote vraag is hoe en welke vormen van 'rendabel' landgebruik te combineren zijn met bijvoorbeeld de hogere waterpeilen die nodig zullen zijn om de bodemdaling te remmen of te stoppen. De onderzoekers tonen in een diepgaande analyse de correlatie tussen bodemtype, waterpeil, landgebruik en problematiek. Er worden bouwstenen op basis van cultuurhistorische landschapselementen benoemd die helpen om het Groene Hart te kunnen voorzien van voldoende water (op het juiste moment, met de juiste kwaliteit, op de juiste plek). Een aantal voorbeelden hiervan zijn het gebruik van (nieuwe) zandwinplassen met grote peilfluctuaties, reservoirs op de randen van de droogmakerijen, ruimte voor piekberging aan de boezems, seizoensbuffers aan de tiendwegen en waterzuiverende vloeivelden.

Bekijk dit [ontwerpend onderzoek](#) of bekijk [andere studies naar het Groene Hart](#)

#herstellen-van-bodem-in-relatie-met-de-natuur

De eeuwige bron

Onderdeel van: EO Wijers #11 - Verrukkelijk landschap

Organisatie: Stichting EO Wijers

Projectteam: H+N+S Landschapsarchitecten, Ruimtevolk, Roosemalen & Savelkoul, Vitens

Locatie: Twente

Huidige verdienmodellen en bedrijfsvoering van boeren bieden weinig aanknopingspunten om over te stappen op bodem- en waterinclusieve vormen van landbouw. De Eeuwige Bron biedt een wenkend toekomstperspectief om die omslag eerder en gemakkelijker te kunnen maken, doordat het – het hele jaar door – de beschikbaarheid van zoet water garandeert. De basis van het concept is het ontwikkelen van een nieuwe waterwinnings-landschap. De neerslag die normaal gesproken afstroomt en via het oppervlaktewatersysteem wordt afgevoerd, wordt behouden door het vasthouden en bergen van water en het verbeteren van de sponswerking van de bodem. Daarvoor worden op de hellingen van de Sallandse Heuvelrug wadi's aangelegd waar water kan infiltreren naar de ondergrond. Via een terugpomp-systeem wordt een deel van het opgevangen water teruggepompt naar de hoger gelegen delen. Boerderijen en andere landgebruikers worden zo ingepast dat ze optimaal profiteren van dit nieuwe watersysteem. In plaats van gebruikers te weren uit het wingebied of te onderwerpen aan strenge regels, wordt er uitgegaan van kansen om samen te werken, slimme combinaties uit te proberen of indien nodig functies te scheiden. Het concept zorgt dat het opgevangen water beschikbaar komt voor landbouw, drinkwater en natuur.

Bekijk de posters van [De Eeuwige Bron](#) of bekijk de andere resultaten van [EO Wijers #11](#)

[#kringlooplandbouw-en-nieuwe-vormen-van-productielandschappen](#)

Panorama Brabant 2050

Onderdeel van: Brabants Bodem

Projectteam: Brabantse Milieufederatie, ZLTO, Landbouw en Voedsel Brabant, Brabants Landschap, Provincie Noord-Brabant

Locatie: Van Gogh Nationaal Park

Hoe ziet Brabant er in 2050 uit? Waar produceren we voedsel? Waar recreëren we? Hoe staat het met de natuur? Panorama Brabant schetst vier scenario's over hoe Brabant er uit kan komen te zien en toont de mogelijke invloed op bijvoorbeeld ons werk, ons inkomen, ons voedsel en op de natuur om ons heen. Bij ieder scenario wordt er van uitgegaan dat de doelen voor het klimaat gehaald en de kringlopen gesloten kunnen worden. De scenario's lopen uiteen van high tech en grootschalig - met bijvoorbeeld gestapelde veehouderijen en grote contrasten tussen het oude Brabantse landschap en de productielandschappen - tot low tech en kleinschalig - met extensieve en grondgebonden teelten in balans met natuur en biodiversiteit.

Bekijk [Panorama Brabant 2050](#)

[#kringlooplandbouw-en-nieuwe-vormen-van-productielandschappen](#)

Twents precisielandgoed

Onderdeel van: Prijsvraag Brood en Spelen

Organisatie: College van Rijksadviseurs

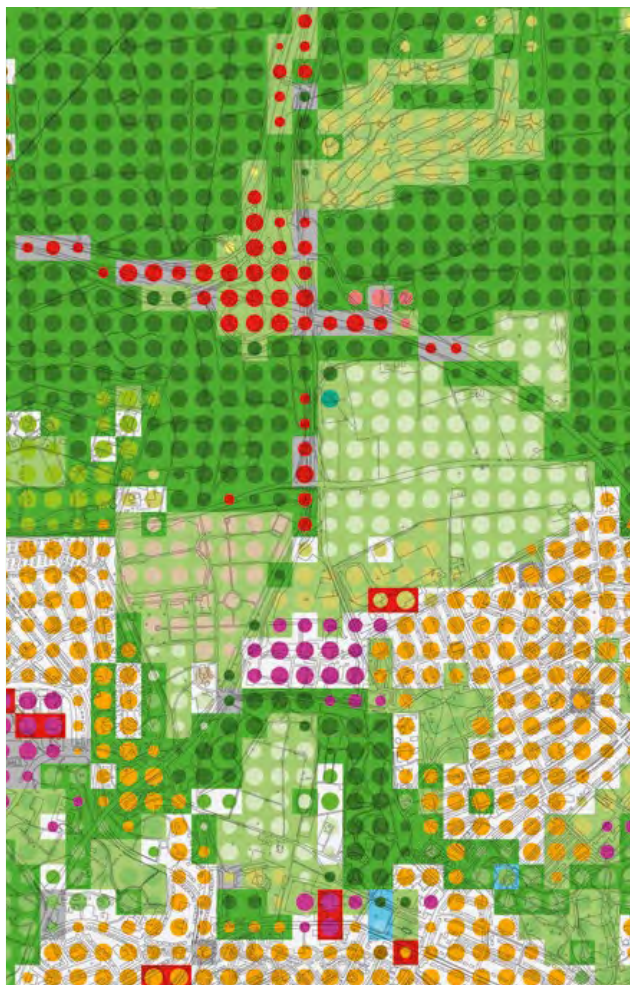
Projectteam: Circular Landscapes, Peter Slood, Max van Rechteren (particulier grondeigenaar)

Locatie: Hardenberg, Overijssel

Het ontwerpteam ziet precisielandbouw als oplossing voor de uitdagingen in het landelijk gebied. Ze hebben een interactieve, grafische tool – een milieuprestatiemeter – bedacht die op eenvoudige manier zichtbaar maakt hoe gewaskeuzen en beheermethoden doorwerken op de milieuprestatie van een bedrijf én een gebied en welke maatregelen helpen om deze milieuprestatie te verbeteren. Als voorbeeld heeft het team een verbeelding gemaakt van het circulaire precisielandgoed van de toekomst, met een veel fijnmazigere menging van teelten en meer verweving van natuur en productie, in verschillende combinaties. De milieuprestatiemeter kan deze transitie versnellen. Het maakt niet alleen een preciezer agrarisch gebruik mogelijk, maar ook een reële waardebepaling van de ecosysteemdiensten die worden geproduceerd.

Bekijk het project via de website van [Brood en Spelen](#)

#kringlooplandbouw-en-nieuwe-vormen-van-productielandschappen

Hybride landschap

Onderdeel van: SPOT ON — Het landschap als vestigingsvoorwaarde

Organisatie: Vereniging Deltametropool, Wageningen University & Research, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Staatsbosbeheer, TU Delft, Ministerie van EZK

Projectteam: TU Delft, Provincie Gelderland, Gemeente Nijmegen, Gemeente Arnhem

Locatie: Regio Arnhem-Nijmegen

De regio Arnhem-Nijmegen heeft bijzondere landschappelijke kwaliteiten. Toch worden de kansen die het landschap biedt voor een aantrekkelijk vestigingsklimaat nog onvoldoende benut. Zeker waar het gaat om landschappen die zich niet laten indelen in termen van stad of land. Dit onderzoek laat zien dat er wel 150 nieuwe categorieën uit het stad-land continuüm zijn te herleiden zoals stadsrandzones, overgangsgebieden, tussenland, volkstuincomplexen en rommelzones. Daarmee is het een aanjager van de discussie over de mogelijkheden en kwaliteiten van dit soort onderbelichte landschappen. Voor een aantal voorbeeldtypologieën zijn ontwikkelprincipes uitgewerkt, bijvoorbeeld: de ontwikkeling van een ecologische gradiënt (hoog-laag, droog-nat) met de daarbij behorende types natuur door gebruik van reliëf en hydrologische omstandigheden, versterking van de sociaal-culturele functie door inzet van recreatief medegebruik en versterking van de identiteit door inzet cultuurhistorische elementen.

Bekijk Hybride Landschap en andere pilots in [SPOT ON](#)

#de-tegenstelling-tussen-stad-en-landschap-opgeheven

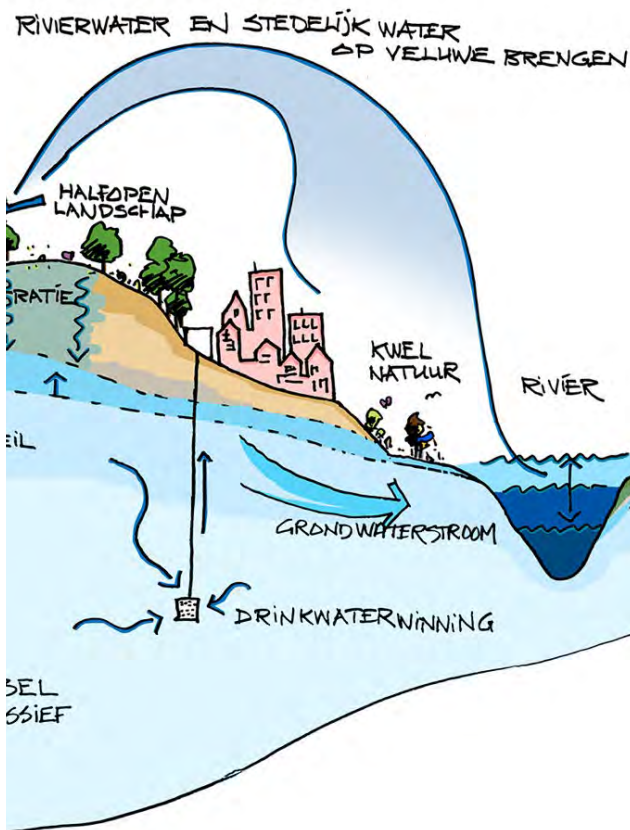

Natuurinclusieve streekboerderijen Slabroek

Onderdeel van: Prijsvraag Brood en Spelen
Organisatie: College van Rijksadviseurs
Projectteam: Fonds Natuurinclusieve Streekboerderijen, Circular Landscapes, Fruitforlife, BoerInNatuur
Locatie: Uden, Noord-Brabant

Op de Maashorst tussen Oss en Uden ontwikkelt BoerInNatuur het grootste voedselbos van Nederland gecombineerd met een gemengd agrarisch bedrijf van ruim 25 ha. Het uitgangspunt van het samenspel zijn de principes van agroforestry, een landbouwsysteem waarbij bomen en (meerjarige) houtige gewassen gecombineerd worden met akkerbouw of groenteteelt (eenjarige gewassen) of veeteelt op één perceel. Door deze teelten te combineren kan de weerbaarheid van het hele landbouwsysteem worden verhoogd. Kringlopen worden zo veel mogelijk gesloten en er wordt maximaal gebruik gemaakt van het regeneratieve vermogen van de natuur. Centraal staan de opbouw van een gezonde bodem en de wisselwerking tussen meerjarige gewassen en dieren. Kippen zorgen voor natuurlijke plaagregulering en extra bemesting in de voedselbossen en heggelandschappen. Zo wordt zonder kunstmest, bestrijdingsmiddelen en andere externe input, een duurzame en zeer diverse voedselproductie gerealiseerd.

Bekijk het project via de website van [Brood en Spelen](#)
[#kringlooplandbouw-en-nieuwe-vormen-van-productielandschappen](#)

Reboot the system

Onderdeel van: Regio van de toekomst
Organisatie: BNSP en NVTL
Projectteam: BVR, TNO, SAB, Eelerwoude, DTNP, Sofia Opfer, Wesley Verhoeven
Locatie: Arnhem – Nijmegen – Foodvalley

Deze toekomstvisie voor 2060 stelt een profiel voor de regio voor, dat uitgaat van de aanwezige kwaliteiten die elkaar versterken: het kennis- en innovatiesysteem en het watersysteem. Het kennissysteem bestaat uit samenwerkingsverbanden tussen kennisinstellingen en het bedrijfsleven, gericht op de thema's water, food en health. Het plan voor het watersysteem speelt in op het steeds schaarser wordende zoet water door toedoen van klimaatverandering. Het team stelt voor rivierwater in tijden van overvloed op te vangen, en in retentiegebieden in de uiterwaarden te bufferen. Vervolgens wordt het water - in plaats van het zo snel mogelijk af te voeren naar zee - geïnfiltrerd in de hoge zandgronden van de Veluwe die van droge hei naar een vennenlandschap zullen transformeren. Uit berekeningen blijkt namelijk dat het Veluwemassief voldoende waterbergingscapaciteit heeft om heel Nederland in de toekomst van zoet water te voorzien. Dit zal de vegetatie op de Veluwe veranderen. In plaats van droge hei komen er vennen.

Lees meer over [Reboot the system](#)
[#herstellen-van-bodem-in-relatie-met-de-natuur](#)

Aanknopingspunten voor een nieuw landbouw- en voedselsysteem

Naast het bekijken van ontwerpstudies die zich richten op het landelijk gebied wordt, valt er ook veel te leren van essays, adviezen en kennisprogramma's waarin nieuwe richtingen voor de ontwikkeling worden verkend. Deze geven inzicht in de complexe werkelijkheid achter dan transities in het landelijk gebied en bieden mogelijk interessante vertrekpunten voor ontwerpend onderzoek. Onderstaand zijn een aantal voorbeelden uitgelicht.

(klik op de titels voor meer informatie)

Essay: Wat niet kan, is nog nooit gebeurd

Het Essay 'Wat niet kan, is nog nooit gebeurd' van landschapsarchitecten Dirk Sijmons en Ingeborg Thorat beschrijft hoe sinds jaar en dag gepoogd wordt om het landelijk gebied te vernieuwen. Het bevat een analyse van hoe de inzendingen voor de elfde EO Wijers Prijsvraag zich verhouden tot een aantal andere studies en lopende beleidstrajecten en een reflectie op de rol van het ruimtelijk ontwerp in de transities van deze tijd. Het essay staat ook in de eindpublicatie van EO Wijers #11 'Verrukkelijk Landschap'.

Studiegroep ruimtelijke inrichting landelijk gebied: Kiezen én delen

Er zijn ruimtelijke keuzes nodig voor het landelijk gebied. Hier ligt een dringende taak voor het nieuwe kabinet, anders zal de leefbaarheid en de kwaliteit van het landelijk gebied verder achteruitgaan, terwijl er juist ook kansen liggen om het landelijk gebied vitaler te maken. Dat is de boodschap van de 'Studiegroep ruimtelijke inrichting landelijk gebied', die zich op verzoek van de Tweede Kamer heeft gebogen over de vraag hoe we alle ruimtelijke claims een plek kunnen geven en tegelijk de vitaliteit en kwaliteit van de leefomgeving op het platteland op peil kunnen houden.

Verrijkende landbouw

Verrijkende Landbouw is een meerjarig kennis- en innovatieprogramma, waarin is gewerkt aan een nieuw volhoudbaar landbouwsysteem voor Nederland dat vanaf de bodem gezond is, bekeken vanuit de drie perspectieven land, waarde en mens. Er is een meerschalen gebiedsaanpak ontwikkeld, die gebiedsinitiatieven toekomstgericht verbindt en helpt opschalen.

Stimuleringsfonds Creatieve Industrie
Weena 723
3013 AM Rotterdam

Postbus 29066
3001 GB Rotterdam

+31(0)10 436 16 00
www.stimuleringsfonds.nl

Vereniging Deltametropool
Museumpark 25
3015 CB Rotterdam

Postbus 600
3000 AP Rotterdam

+3110 737 0340
www.deltametropool.nl

**stimuleringsfonds
creatieve industrie**

**vereniging
delta**
metropool